

Iuliia Kuzmenko, PhD., assistant professor, Professor
Kherson Faculty of Odesa State University of Internal Affairs, Kherson, Ukraine

FORMATION OF COMPETENCY "ENTREPRENEURSHIP AND FINANCIAL LITERACY": MODERN LANDMARKS

The article focuses on the coverage of the current issue of modern pedagogical theory and practice - the implementation of a competent approach. The focus of recent educational reforms is to analyze modern legal documents (Law of Ukraine "On Education (2017), "New Ukrainian School, Conceptual Principles of Reforming the Secondary School" (2016), "New Ukrainian School: Fundamentals of the Education Standard" (2016) regarding the use of the competence potential of each educational sector.

It was clarified that the experience of the EU countries was based on the Ukrainian approach to reforming educational programs, in particular, the following guidelines were adopted as the main benchmark: "European Parliament and Council of European recommendations for the development of key competences for lifelong learning" (2006), "European Framework entrepreneurial competence" (2016), "Europe 2020" (2010).

It is noted that in the last edition of the Law of Ukraine "On Education" there was represented a list of key competencies, one of which is "entrepreneurship and financial literacy". The concept of entrepreneurship in the scientific-pedagogical discourse is clearly presented. The leading role of the teacher in solving problems such an important task as competent growth of the younger generation is emphasized. The study found that modern reforms lead to the exclusion of the academic discipline "Economics" from the curricula from the teaching process at the Ukrainian schools.

As a result, all educational subjects should be oriented towards the formation of entrepreneurship and financial literacy, but this is possible only due to the integration of interdisciplinary relations of educational disciplines, an integrated approach to learning, a creative approach to the organization of the educational process by teachers of all, without exception, academic disciplines. Thus, the standard creates a field for creative search for subject teachers in the formation of entrepreneurship and financial literacy in their students' lessons in the student's youth without involving the teacher of the economy. Teachers should also ensure continuity between primary and secondary education.

The conclusions noted that the integration of modern educational process acquires the goal of implementing a competence-oriented approach in education. Today, the educational process must be designed in such a way that key competencies come into all educational branches and educational subjects. A modern graduate must have a key set of competencies aimed at enhancing the human capital, competitiveness and professionalism.

Keywords: educational process, competence, education, entrepreneurship, financial literacy.

УДК 159.946.3:81'23(48)

Ю. Крилова-Грек, канд. психол. наук, доц.
Державний університет телекомунікацій, Київ

НОВИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ МЕДІАОСВІТИ З ОПОРОЮ НА ПСИХОЛІНГВІСТИКУ

Ідеться про новий підхід, розроблений у галузі медіаосвіти, який полягає у включенні основ психолінгвістики в навчальну методику. Авторський курс "Психолінгвістичні основи інформаційної грамотності" спрямований на розвиток аналітичних навичок для розуміння медіаконтенту, усвідомлення основ психолінгвістичного аналізу текстових повідомлень, розвитку логічного та критичного мислення. У курс уперше вводиться поняття психолінгвістичного аналізу контенту та маніпулятивного перекладу. Слухачі курсу навчаються умінню аналізувати текстові повідомлення та розуміти, які фактори впливають на цей процес. Запропонований курс має надавати нові знання у галузі інформаційно-комунікативної освіти стосовно психологічної науки.

Ключові слова: медіаосвіта, психолінгвістика, мислення, навчання, інформаційно-комунікативна сфера.

Постановка проблеми. Тема дослідження обумовлена необхідністю запровадження запобіжних заходів у ситуації інформаційної загрози, яка ставить під питання стабільність політичного, економічного й соціального розвитку країни. Як наголошується у доповіді Міжнародного інституту стратегічних досліджень (IISS), для гідного спротиву опосередкованим війнам Уряди європейських країн мають приймати запобіжні заходи та робити інвестиції у довготривалі програми стратегічного характеру [6]. До низки таких заходів належать і запровадження проектів в освітній сфері.

На сьогодні питання, пов'язані з обізнаністю в галузі медіа, є одним із пріоритетних у сучасній освіті. У прес-релізі Європейської комісії IP/07/1970 зазначено, що нині ми перебуваємо в умовах стрімких змін у галузі медіа і як пересічні громадяни повною мірою користуємося новими можливостями. Нові інформаційно-комунікативні технології поліпшують якість спілкування, полегшують отримання та поширення інформації: будь-яку інформацію можна легко оприлюднити, а подію – транслювати в онлайн-часі. Тому здатність людей критично аналізувати те, з чим вони зустрічаються у медіапросторі, та уміння здійснювати вибір надійних джерел розглядаються як медіаграмотність, що є важливим елементом демократичного суспільства. У зв'язку з цим комісар з питань інформаційного суспільства Віван Редінг наголосив на винятковій ролі медіаосвіти для виховання активної громадянської позиції, зауваживши, що у вік цифрових технологій уміння читати та писати не є достатніми для того, аби вважатися освіченою людиною. Люди мають уміти виражати себе й інтерпретувати інформацію, що

подається в блогах або рекламі. Кожен, незалежно від віку та професії, повинен орієнтуватися в сучасному цифровому світі [7]. Тому значення освіти в галузі інформаційно-освітніх наук важко переоцінити.

У нашій роботі ми розглянемо інформаційно-комунікативну сферу освітнього процесу у зв'язку із психолінгвістичними знаннями та вміннями індивіда. Опанування основ цього освітнього напрямку є одним із чинників, який змушує кожного індивіда більш критично ставитися до інформації, що надходить з різних джерел, включаючи соціальні мережі. Навчання основ інформаційно-освітніх і комунікативних наук покликано розвивати у студентів аналітичні здібності, навички критичного та логічного мислення, уміння розуміти особисту відповідальність за дії в мережі інтернет (написання постів, поширення посилань, публікація коментарів).

Мета. Статтю присвячено аналізу психолінгвістичних особливостей інформаційної освіти на прикладі пілотного курсу "Психолінгвістичні основи інформаційної грамотності".

Мета курсу – розвиток аналітичних навичок для розуміння медіаконтенту, усвідомлення основ психолінгвістичного аналізу текстових повідомлень, розвитку логічного та критичного мислення.

Завдання курсу: 1) розвиток аналітичних здібностей; 2) вироблення навичок психолінгвістичного аналізу тексту; 3) формування навичок критичного та логічного мислення; 4) розвиток здатності розуміння механізму створення фейкових повідомлень і замовних текстів, 5) формування вміння виявляти прийоми маніпулювання свідомістю; 6) вироблення вміння орієнтуватися в інформаційному полі;

б) виховання особистої відповідальності за дії в інтернеті (написання постів у соціальних мережах, блогах або поширення інформації, створення дописів та коментарів тощо). Слухачі курсу повинні вміти аналізувати інформацію з онлайн-простору та розуміти, яким чином створюється контент та які фактори впливають на цей процес.

Аналіз останніх досліджень. Тим часом питання, пов'язані з дослідженнями у галузі науково-інформаційних наук, розглядаються в межах критичного мислення (Lipman M. Masterman, L. Paul R. W., Semali L. M.), медіаосвітою (D. Frau-Meigs, D. Buckingham, A. Hart) та медіапсихологією (D. Giles, P. Rutledge, A. Rizzo, B. John, B. Newman, J. Williams, A. Hartholt, C. Lethin, Найдьонова Л. М.).

Здійснюючи огляд праць у галузі медіаосвіти, ми дійшли висновку, що кращому розумінню інформаційного поля сучасних ЗМІ сприяє комплексний аналіз, який, окрім уже зазначених галузей, включатиме і галузь психолінгвістики. Існуючі курси із медіаосвіти та медіаграмотності пропонують широкий спектр теоретичних положень та вправ. Разом із тим психолінгвістика, психолінгвістичні знання як складова когнітивної сфери не включені до жодної із запропонованих курсів. Але, згідно з вимогами Європейської комісії до проекту з медіаосвіти, вони мають включати розгляд когнітивних та соціальних факторів як таких, що сприяють формуванню критичного розуміння медіапростору. Звідси упровадження психолінгвістичних знань є важливим етапом у загальній системі освіти. [1]. Знання у галузі психолінгвістики дадуть змогу краще розуміти та оцінювати контент за допомогою аналізу продуктів мовленнєвої діяльності, до яких належить письмовий або усний текст.

Виклад основного матеріалу. Теоретичною основою курсу стали психолінгвістика, сфера критичного мислення та медіаосвіта, аналіз таких видів медіа, як соціальні мережі, телебачення, інформаційні веб-сайти.

При побудові методологічної основи курсу ми спирались на освітню парадигму навчання медіаграмотності Л. Мастермана, спрямовану на розвиток критичного мислення людини. У процесі аналізу інформаційних повідомлень зазвичай ураховують чотири сфери, які справляють вплив на характер їх змісту, а саме: те, кому належить медіаджерело і хто автор повідомлення; яким чином досягається ефект впливу на людську свідомість (способи та прийоми); як навколишня дійсність репрезентується за допомогою медіа і, нарешті, хто є цільовою аудиторією медіаповідомлень [5, с. 31–32]. Ці сфери дають змогу краще зрозуміти причини висвітлення подій у певному ракурсі та способи використання в суспільстві ідеології й архетипів.

Розробляючи програму курсу, ми враховували такі особливості та принципи медіаосвіти:

- 1) медіаосвіта є важливою галуззю, пов'язаною з більшістю соціальних структур демократичного суспільства;
- 2) центральна концепція медіаосвіти – переосмислення інформації: адже медіаджерела не відображають реальність, а інтерпретують та подають її, використовуючи систему знаків та символів;
- 3) медіаосвіта – це процес, який триває все життя людини [5].

В енциклопедії із соціальних та поведінкових наук медіаосвіта (mediaeducation) розглядається як знання про створення й розповсюдження текстів; вона передбачає розвиток аналітичних здібностей для аналізу, інтерпретації та оцінювання змісту інформаційних повідомлень [2]. Тому в цю дисципліну ми включали як опанування методів аналізу текстів, так і вправи на розвиток навичок зі створення текстів у різних комунікативних ситуаціях.

Цей курс включає також поєднання ключових моментів методики розвитку основ медіаграмотності курсу MOOC DIY EMI, розробленої Дивиною Фрау-Мейгс (Divina Frau-Meigs), та авторської методики психолінгвістичного аналізу тексту для виявлення маніпуляцій при перекладі повідомлень з інших мов [8].

В нашому курсі виокремлено три складових елементи, спрямовані на засвоєння знань з розуміння механізмів створення контенту, покращення орієнтації в інформаційно-медійному просторі та розвитку вмінь аналізувати інформацію, яка надходить до споживача. Курс включає і розвиток навичок логічного та критичного мислення, аналітичних навичок (таких, як аналіз, синтез, порівняння й узагальнення) та навичок психолінгвістичного аналізу тексту.

У курсі "Психолінгвістичні основи медіаосвіти" гармонійно поєднуються теоретична частина із практичними завданнями, спрямованими на розвиток знань, вмінь і навичок у цій галузі.

У вступі до курсу ми знайомимо слухачів із загальними теоретичними питаннями: приміром, що таке медіаосвіта та медіаграмотність; як знання основ медіаосвіти впливає на світогляд і чи можна вдосконалити власні навички медіаграмотності.

У теоретичній частині першого розділу висвітлюється зміст таких понять, як журналістика, пропаганда й особиста думка. У теоретичному розділі вводиться також поняття маніпулятивного перекладу, розглядаються методи та прийоми маніпулятивного перекладу (цей пункт включається лише за умови знання тим, кого навчають, іноземної мови, наприклад на факультеті підготовки перекладачів або фахівців із міжнародних відносин).

Теоретичний розділ включає знання основ психолінгвістичного аналізу тексту, що здійснюється на підставі методик лінгвостилістичного, лексико-семантичного, семантико-синтаксичного та психологічного аналізу. Це дає змогу виявити кореляцію між психологічними й лінгвістичними прийомами та зробити висновок про те, які мовні й мовленнєві засоби використовуються для передавання задуму автора. Основи навчання психолінгвістичного аналізу тексту включають психологічні методи аналізу: контент-аналіз, інтент-аналіз і т. п. До того ж психолінгвістичний підхід передбачає аналіз семантичних одиниць тексту, стилістичних засобів та прийомів, значень слів, висловлювань, а також аналіз стилістики повідомлення й виявлення ставлення автора до події та осіб тощо [4; 9; 10].

Практичний підрозділ складається із двох частин. У першій частині подано аналіз текстів. Залежно від особливостей курсу тексти можуть бути поділені на два типи: перший – тексти, створені рідною мовою, другий – перекладені тексти. Перший тип текстів аналізується за допомогою порівняння психологічних та лінгвістичних методів і прийомів. До того виявляється ставлення автора до зображуваного, його задум і засоби, за допомогою яких автор справляє вплив на аудиторію. З'ясовується також, чи може текст мати сугестивний вплив на читача. Другий тип текстів аналізується через порівняння оригінального й перекладеного тексту і здійснюється перевірка на наявність прийомів маніпулятивного перекладу.

У практичній частині першого розділу курсу ми використовуємо методику курсу MOOC DIY EMI (Divina Frau-Meigs) [8], згідно з якою група студентів розділяється на три групи, кожна з яких виконує свою соціальну роль при дослідженні інформаційного повідомлення: дослідник, аналітик і творець контенту. Дослідник ознайомлюється з фактами та медіаджерелами, аналітик займається перевіркою джерел, порівнянням даних та проблемою конфіденційності, а творець продукує власний контент, оцінює його та приймає рішення про його поширення.

У другій частині практичного підрозділу застосовується авторський метод аналізу тексту як об'єкта психолінгвістичного дослідження. Він полягає у створенні ситуацій, які дають змогу дослідити роботу медіапрацівника зсередини та зрозуміти технологію створення різних текстів. Головна ідея методу полягає в тому, що студент у процесі навчання виконує роль медіапрацівника в різних ситуаціях: 1) подання інформації як повідомлення; 2) подання інформації із суб'єктивною оцінкою – залежно від власного світогляду; 3) подання інформації згідно з умовами завдання, яке позначається на достовірності даних та призводить до викривлення змісту. Вибір третьої ситуації зумовлений бажанням уникнути ефекту Даннінга-Крюгера, відповідно до якого людина, яка не є спеціалістом у певній сфері, впевнена, що має достатню кваліфікацію для висловлення критичних зауважень, формулювання висновків та наклеювання ярликів [3]. Спробувавши себе в ролі медіапрацівника в різних ситуаціях, людина здатна більш кваліфіковано оцінювати тексти інформаційного поля і розуміти, які прийоми використовуються для подання фейкової інформації або маніпуляцій.

Під час аналізу текстового матеріалу важливо також ураховувати освітній рівень, культурну та ідеологічну належність того, хто створював повідомлення, і того, хто це повідомлення читає. Крім того, один і той самий контекст може сприйматися по-різному різною аудиторією. Під час аналізу тексту однією з головних навичок є вміння абстрагуватися від власних переконань та ідеології й оцінювати лише текстовий матеріал, фактичні події, застосовуючи методи психолінгвістичного аналізу.

Психолінгвістичний аналіз тексту дає змогу (на підставі відповідних методів) визначити мету повідомлення та задум автора, а також мовленнєві засоби реалізації задуму й досягнення поставленої мети. За його допомогою можна з'ясувати, чи присутні в тексті ознаки зневаги, роздмухування міжнародної ворожнечі, провокування конфліктів тощо.

Крім того, психолінгвістичний підхід передбачає врахування людського фактора в аспекті створення та сприйняття тексту і фактор ситуації, в якій відбувається побудова й поширення інформаційного тексту.

Зазначений курс може бути застосований для роботи як із групами студентів закладів вищої освіти, так і зі студентами, чия майбутня робота буде пов'язана з аналізом продуктів мовленнєвої діяльності: наприклад з майбутніми журналістами, перекладачами, психологами, політологами, юристами. Він створює можливості для поліпшення критичного мислення особистості й забезпечення адекватної оцінки нею світових та місцевих подій, учить обережніше ставитися до інформації, що з'являється в соціальній мережі та онлайн-виданнях. Окрім того, курс дає базові знання із психолінгвістичного аналізу тексту, що допомагає зрозуміти механізми маніпулятивного впливу й особливості діяльності медіапрацівника в сучасному інформаційному просторі.

Висновки. Психолінгвістичні основи інформаційної освіти включають володіння навичками аналітичного мислення, уміння аналізувати інформацію за допомогою операцій аналізу, синтезу, узагальнення та порівняння, використання законів логіки. Вони передбачають також уміння аналізувати інформаційний текст щодо його інтенції та спрямованості, визначати засоби та прийоми впливу на читача.

Запропонований нами курс розширює знання у галузі інформаційно-комунікативної освіти в таких напрямках:

- розвиває аналітичні навички аналізу інформаційних повідомлень;

- дає змогу використовувати психолінгвістичний аналіз тексту для встановлення мети, характеру та способу донесення повідомлення до споживача;

- вчить виявляти способи та прийоми маніпуляцій у тексті.

Цей курс може використовуватися у системі відкритої освіти для бажаючих ознайомитися з основами медіаграмотності. Він сприяє розвитку критичного мислення і поглибленню знань про можливості психолінгвістичного аналізу текстового матеріалу.

Список використаних джерел

1. Call for proposals for pilot project on Media Literacy for All [Електронний ресурс] // European Commission. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/2017-call-proposals-pilot-project-media-literacy-all>.
2. Dorr A. Media Literacy / A. Dorr // International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences. Oxford. – 2001. – № 14. – С. 9494–9495.
3. Kruger J. Unskilled and Unaware of It: How Difficulties in Recognizing One's Own Incompetence Lead to Inflated Self-Assessments / J. Kruger, D. Dunning // Journal of Personality and Social Psychology. – 1999. – № 77. – С. 11–34.
4. Krylova-Grek Y. M. The psycholinguistic aspects of influence of the symbol used in media / Y. M. Krylova-Grek // Psycholinguistics. – 2016. – № 20 (1). – С. 136–145.
5. Masterman L. Media Education Revolution / Len Masterman ; ed. A. Hart – Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates, 1998. – 224 с. – (LEA's communication series).
6. The International Institute for Strategic Studies. Military Balance 2015 "The annual assessment of global military capabilities and defence economics" [Електронний ресурс] // The International Institute for Strategic Studies. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.iiss.org/en/publications/military%20balance/issues/the-military-balance-2015-5ea6>.
7. The Press Release of European Commission IP/07/1970/– 20 December, 2007.
8. Дивина Ф. Медиаграмотность – средство от манипуляции [Електронний ресурс] / Фрау Мэгс Дивина // Рюрьер ЮНЕСКО, июнь – сентябрь. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://ru.unesco.org/courier/iyul-sentyabr-2017-g/mediagramotnost-sredstvo-ot-manipulyacii>.
9. Крилова-Грек Ю. М. Психолінгвістичні аспекти маніпулятивного перекладу в медійному просторі / Юлія Крилова-Грек // East European Journal of Psycholinguistics. – 2017. – № 4 (1). – С. 114–121.
10. Крилова-Грек Ю. М. Психолінгвістичні особливості перекладу семантичних одиниць : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Крилова-Грек Юлія Михайлівна; Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – Київ, 2007. – 179 с.

References

1. Call for proposals for pilot project on Media Literacy for All [Електронний ресурс] // European Commission. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/2017-call-proposals-pilot-project-media-literacy-all>.
2. Dorr A. Media Literacy / A. Dorr // International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences. Oxford. – 2001. – № 14. – С. 9494–9495.
3. Kruger J. Unskilled and Unaware of It: How Difficulties in Recognizing One's Own Incompetence Lead to Inflated Self-Assessments / J. Kruger, D. Dunning // Journal of Personality and Social Psychology. – 1999. – № 77. – С. 11–34.
4. Krylova-Grek Y. M. Psycholinguistic aspects of influence of the symbol used in media / Y. M. Krylova-Grek // Psycholinguistics. – 2016. – № 20 (1). – С. 136–145.
5. Masterman L. Media Education Revolution / Len Masterman ; Ed. A. Hart – Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates, 1998. – 224 с. – (LEA's communication series).
6. The International Institute for Strategic Studies. Military Balance 2015 "The annual assessment of global military capabilities and defence economics" [Електронний ресурс] // The International Institute for Strategic Studies. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.iiss.org/en/publications/military%20balance/issues/the-military-balance-2015-5ea6>.
7. The Press Release of European Commission IP/07/1970/– 20 December 2007.
8. Divina Frau-Meigs. Developing a critical mind against fake news. The UNESCO courier, June-September 2017. <http://unesdoc.unesco.org/images/0025/002523/252318e.pdf> <http://unesdoc.unesco.org/images/0025/002523/252318e.pdf>.
9. Krylova-Grek Y. M. The psycholinguistic aspects of influence of the symbol used in media / Y. M. Krylova-Grek // Psycholinguistics. – 2016. – № 20 (1). – С. 136–145.
10. Krylova-Grek Y. M. Psycholinguistic peculiarities of semantic units / dis. cand. psych. nauk: spets.1 9.00.01 "Zagalna psychologia, istoria psychologii". – Kyiv. – 179 p.

Y. Krylova-Grek, Ph. D., Associate Professor
The State University of Telecommunication, Kyiv, Ukraine

THE NEW APPROACH TO TEACHING OF MEDIA EDUCATION FOCUSING ON PSYCHOLINGUISTICS

The article considers a new approach in the field of media education that based on applying psycholinguistics for text analysis. The author's course "Psycholinguistic Basics of Media Literacy" is aimed at the development of analytical skills for understanding media content, critical and logical thinking. Moreover, the course gives comprehension of the basics of the psycholinguistic analysis of the text messages.

The goals of the course shall include as follows: 1) development of analytical skills; 2) development of skills of psycholinguistic analysis of the text; 3) development of ability of understanding the mechanism of creation of fake news and advertorials; 4) forming the ability of identification of techniques of mind manipulation; 5) development of abilities of orientation in an information field; 6) raising personal responsibility for the actions in the Internet (writing posts in the social networks, blogs or spreading the information, adding ideas and comments). The proprietary method of the psycholinguistic analysis of the text includes the psychological methods of analysis like content analysis, intent analysis, etc. To add to it, the psycholinguistic approach presupposes the analysis of semantic units of the text, stylistic means and figures, meanings of words, utterances as well as analysis of the stylistics of the message and identification of the author's attitude to an event and persons, etc.

The course participants have to be able to analyse the information from the on-line space and to realize, how the content is created and which factors have an impact on this process.

The course gives new knowledge in the field of communication and information education in terms of psychology.

The course can be applied in the education system for the people interested in the basics of media literacy.

Keywords: media education, psycholinguistics, thinking, education, informative and communicative sphere.

УДК 371.1:37.036

Л. Левицька, канд. пед. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Розкрито аспекти формування гендерної культури студентської молоді в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін. Досліджено гендерну освіту та виховання як психолого-педагогічну проблему, визначено сутність і особливості гендерної культури студентів закладів вищої освіти. Змістовно обґрунтовано та розроблено педагогічні умови формування гендерної культури студентської молоді в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Ключові слова: гендер, гендерна освіта та виховання, гендерна культура, формування гендерної культури, педагогічні умови, студентська молодь.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства актуальність наукового аналізу гендерних проблем підтверджує діяльність дослідницьких і навчальних інститутів, спеціалізованих агенцій та громадських об'єднань, упровадження численних міжнародних наукових програм і проведення конференцій, що відіграють значну роль у створенні освітньої та дослідницької гендерної інфраструктури в державі й у всьому світі.

Упровадження гендерного підходу в різноманітні галузі суспільного життя сприяє формуванню гендерної культури, що становить сукупність соціальних цінностей у сферах буття та відповідних їм потреб, інтересів і форм діяльності, зумовлених суспільним устроєм і пов'язаними з ним інституціями. Концепція гендерної культури, незалежно від статі, на основі взаємопідтримки та взаємоповаги, сприяє забезпеченню й дотриманню умов вільного вибору соціальних статусів і ролей, рівності прав, розвитку особистості та її успішній самореалізації. Науковий аналіз теоретичних і практичних напрацювань із досліджуваної проблеми дозволив виявити *суперечності між*: потенційними можливостями системи навчально-виховного процесу вищої школи щодо формування у студентської молоді сучасних гендерних уявлень і реальною реалізацією їх на практиці; соціальною зумовленістю формування самостійної, ініціативної, відповідальної особистості, здатної до виконання різноманітного спектра гендерних ролей, і браком відповідних форм та методів, спрямованих на посилення мотивації студентської молоді щодо підвищення рівня їхньої власної гендерної культури; вимогами до організації позааудиторної діяльності студентської молоді в контексті гендерної освіти й виховання зорієнтованими на руйнування усталених і формування сучасних гендерних стереотипів та недостатнім науково-педагогічним забезпеченням спеціально організованого процесу.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження – розкрити та обґрунтувати сутність гендерної культури та умови її формування у студентської молоді в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін в закладах вищої освіти. Завдання дослідження: 1) дослідити гендерну освіту й виховання як психолого-педагогічну проблему; 2) визначити сутність та особливості гендерної культури; 3) змістовно обґрунтувати педагогічні умови формування гендерної культури студентської молоді в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні, що досягнення ефективності формування гендерної культури студентської молоді в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін може бути реалізоване через змістовну роботу та створення у навчально-виховному процесі таких умов: 1) наповнення змісту навчальних дисциплін гендерною тематикою, спрямованою на формування у студентської молоді сучасних уявлень про взаємостосунки статей, в основу якої покладено вимір інтелектуальної, ціннісної та поведінкової сфер життєдіяльності представників обох статей; 2) використання інтерактивних технологій, що будуть засновані на вдосконаленні особистісно орієнтованого підходу до підвищення мотивації студентської молоді для формування їхньої власної гендерної культури; 3) організація викладачами психолого-педагогічних дисциплін позааудиторної роботи зі студентською молоддю, зорієнтованої на руйнування усталених та формування сучасних гендерних стереотипів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз наукових і методичних джерел із проблеми формування гендерної культури свідчить про наявність значного фонду наукових знань її різноманітних аспектів. Теоретичними джерелами для дослідження цієї проблеми були праці, присвячені сутності культури в цілому (Е. Баллер, В. Біблер, В. Давидович) та її гендерного аспекту зок-